

NORGES HØYESTERETT

Den 30. desember 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Indreberg, Møse og Matheson i

HR-2019-2437-U, (sak nr. 19-191096STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Kim Brügger Villanger)

mot

Påtalemyndigheten (politivadokat Merete Sundal)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om overlevering etter arrestordreloven.
- (2) A, født 00.00.1987, er litauisk statsborger. Ved Falkirk Sheriff Courts avgjørelse 20. desember 2013 ble A funnet skyldig i to voldsforbrytelser.
- (3) Siktede møtte ikke til straffutmålingen. Skotske myndigheter hadde grunn til å tro at siktede befant seg i Norge og sendte 8. oktober 2019 en formell forespørsel om pågripelse.
- (4) Skotske myndigheter utstedte 7. november 2019 en europeisk arrestordre. De to voldsforbrytelsene er der beskrevet slik:
  - «[1] on 26 December 2011 at 00 X Street, Y, A assaulted B, and punched him on the head, causing him to strike his head on a worktop and the floor, whereby he was rendered unconscious, all to his severe injury, permanent impairment and to the danger of his life;
  - [2] on 6 June 2012 at 00 Z, C, A and another did assault D, and repeatedly punch him on the head to his severe injury and permanent disfigurement.»
- (5) Siktede ble pågrepet av norske myndigheter 8. november 2019. Ved Bergen tingretts kjennelse 9. november 2019 ble han varetektsfengslet i fire uker. Siktede anket til Gulating lagmannsrett som forkastet anken i kjennelse 12. november 2019.
- (6) Ved påtegning 29. november 2019 innga Vest politidistrikt begjæring om fortsatt varetektsfengsling. Retten ble samtidig bedt om å avsi kjennelse for at vilkårene for overlevering var til stede, jf. arrestordreloven § 14.
- (7) Bergen tingrett avsa 6. desember 2019 kjennelse med slik slutning:

- «1. **A, født 00.00.1987, kan holdes i varetektsfengsel inntil annet blir bestemt av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over 3. januar 2020.**
- 2. **Vilkårene for at A, født 00.00.1987, kan utleveres til Skottland, er tilstede etter arrestordreloven.»**

(8) A anket tingrettens lovanvendelse så langt det gjaldt vilkårene for overlevering. Det ble presisert at fengslingskjennelsen ikke ble anket.

(9) Gulating lagmannsrett avsa 12. desember 2019 kjennelse med slik slutning:

«Anken forkastes.»

(10) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling og lovtolkning. Anken over saksbehandlingen gjelder mangelfulle kjennelsesgrunner fordi lagmannsretten ikke begrunnet hvorfor den bygget på et annet faktisk grunnlag. Anken over lovanvendelsen gjelder lagmannsrettens forståelse av arrestordreloven § 11 andre ledd.

(11) *Påtalemyndigheten* har gjort gjeldende at det ikke foreligger feil ved lovanvendelsen eller saksbehandlingen og at anken må forkastes.

(12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at ankeutvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovforståelse, jf. arrestordreloven § 14 tredje ledd andre punktum, jf. straffeprosessloven § 388.

(13) Påtalemyndigheten har opplyst at Skottland har en generell strafferamme på livstid for alle «common law crimes», som omfatter alt fra tyveri til drap. De forholdene som ligger til grunn for arrestordren, kan følgelig straffes med fengsel på livstid. Arrestordreloven § 11 annet ledd bestemmer følgende for slike tilfeller:

«Dersom dei forholda som ligg til grunn for arrestordren kan straffast med fridomsrøving på livstid, skal arrestordren avslåast om ikkje den utferdande staten forsikrar at straff som nemnd vil bli vurdert omgjord eller unnlaten fullbyrda, anten etter oppmoding eller seinast etter 20 år.»

(14) I arrestordren fra skotske myndigheter står det følgende om dette:

«However, there are three categories of custodial sentence in Scotland:

- 1. **Short term: ...**
- 2. **Long term prisoners: ...**
- 3. **Life prisoners: this is where the person is sentenced to life imprisonment. The prisoner may make an application for release to the independent Parole Board after serving the punishment part of the sentence.**

In Scotland a life sentence is mandatory where the person is convicted of murder.

A life sentence is discretionary where provided for by statute or in relation to exceptionally serious common law offences.

If the person is sentenced to life imprisonment, the sentencing judge must impose a “punishment part” which period must be served before the prisoner may apply for parole. Any sentence imposed by a Court in Scotland is subject to appeal.

An independent *Parole Board* conducts a review of the prisoner’s sentence once the punishment part has been served. A Judge chairs this panel. An oral hearing takes place to determine whether the prisoner’s detention should continue. The panel must decide whether it is necessary for the protection of the public for the prisoner’s detention to continue. At this hearing the prisoner is present.

The Parole Board can direct the Scottish Ministers to release the prisoner. If it is decided that the prisoner should not be released then a further hearing will take place within two years to review the prisoner’s detention.

If satisfied that there are *compassionate grounds justifying the release* of a person serving a sentence of imprisonment, Scottish Ministers may release him on licence.

***The Royal Prerogative of Mercy (Clemency)* may exceptionally be available.»**
(Uthevelsene er foretatt av ankeutvalget.)

- (15) I brev 26. november 2019 fra skotske myndigheter er disse tre fremgangsmåtene for å oppnå løslatelse fra livstidsstraff ytterligere beskrevet. Hvis A blir idømt en straff på mer enn fire år, vil han bli ansett som «long term prisoner» og vil kunne søke «Parole Board» om løslatelse etter soning av 2/3 av straffen. Blir straffen fastsatt til mindre enn fire år, er han å anse som «short term prisoner» og må løslates etter at halvparten av straffen er sonet. Det understrekes at den domfelte kan søke om løslatelse på grunnlag av «compassionate grounds» og etter «Royal Prerogative of Mercy» på ethvert tidspunkt av soningen. Det er videre påpekt at loven ikke angir hva som kan være «grounds for compassionate release», men at disse er vide. Det gis eksempler.
- (16) Tingretten har konsentrert oppmerksomheten om den førstnevnte ordningen – vurderingen av «parole» etter en minstetid, og sier seg enig med siktedes forsvarer i at skotske myndigheter ikke hadde avgitt en forsikring om at løslatelse vil bli vurdert før det var gått 20 år, samt at loven ikke har en ordning som åpner for automatiske løslatelsesvurderinger innen en absolutt frist på 20 år. Slik tingretten tolket arrestordreloven § 11 annet ledd kreves imidlertid ikke dette. Når loven skriver «anten etter oppmoding eller seinast etter 20 år» er dette alternative, selvstendige vilkår. Bare der den utstedende stat ikke på noe tidspunkt åpner for reduksjon av livstidsstraffen etter en begjæring fra domfelte selv, gjelder vilkåret «seinast etter 20 år».
- (17) I anken til lagmannsretten ble dette anført å være feil lovanvendelse – at ordlyden i § 11 annet ledd må forstås slik at den oppstiller et tilleggskrav om at en vurdering skal skje «seinast etter 20 år».
- (18) Lagmannsretten forkastet anken med følgende begrunnelse:

«Lagmannsretten viser til tingrettens kjennelse der forholdene som er anført i anken er utførlig drøftet.

Det fremgår av brev fra skotske myndigheter av 26.11.2019 på side 2 at siktede på hvilket som helst tidspunkt kan fremsette oppmodning om at straffen blir vurdert omgjort eller unnlatt fullbyrdet. Kravet i arrestordreloven § 11 er dermed oppfylt. Kravet i arrestordreloven § 11 ‘anten etter oppmoding’ er et selvstendig alternativ og når dette kravet er oppfylt, oppstilles ikke ytterligere krav for utlevering. Vilkåret for utlevering i arrestordreloven § 11 er dermed oppfylt.»

- (19) I anken til Høyesterett er det pekt på at lagmannsretten ikke som tingretten behandlet spørsmålet om ordningen med prøveløslatelse gjennom «Parole Board» tilfredsstilte kravet i arrestordreloven § 11, men i stedet viste til brevet fra de skotske myndighetene om adgang til å begjære løslatelse på et hvilket som helst tidspunkt. Det anføres å være mangelfulle kjennelsesgrunner at lagmannsretten viste til tingrettens kjennelse uten å begrunne hvorfor den bygget på et annet faktisk grunnlag, og en saksbehandlingsfeil ikke å innhente merknader fra forsvarer om denne andre overprøvingsadgangen. Anken over tingrettens lovforståelse, som lagmannsretten måtte anses å ha sluttet seg til, ble også opprettholdt.
- (20) Ankeutvalget kan ikke se at anken over saksbehandlingen fører fram. Opplysningene om adgangen til å begjære løslatelse under henvisning til blant annet «compassionate grounds» var omtalt i arrestordren og utdypet i det etterfølgende brevet fra skotske myndigheter. Det var full anledning for forsvarer til å kommentere dette. Utvalget kan ikke se at lagmannsrettens kjennelsesgrunner er mangelfulle.
- (21) Når det gjelder lovforståelsen, bemerker utvalget:
- (22) Arrestordreloven gjennomfører avtale 28. juni 2006 mellom EU og Island og Norge om overleveringsprosedyre mellom partene. Avtalen er en parallellavtale til Rådets rammeavgjørelse 13. juni 2002 om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellom medlemsstatene (2002/584/RIA). Loven trådte i kraft 16. oktober 2012 for så vidt gjaldt nordiske arrestordrer og 1. november 2019 for så vidt gjelder nordisk-europeiske arrestordrer.
- (23) I lovforarbeidene, Prop. 137 LS (2010–2011) side 118, fremgår det at § 11 annet ledd er ny og gjennomfører parallellavtalen artikkel 8 nr. 2. Det vises til at Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) i saken *Kafkaris mot Kypros* 12. februar 2008 har uttalt at en dom på livstidsstraff ikke i seg selv er i strid med forbudet mot tortur i EMK artikkel 3, men at dersom det ikke finnes noen mulighet, rettslig eller faktisk, for løslatelse, kan slik straff likevel tenkes å være i strid med torturforbudet.
- (24) Formålet med bestemmelsen er følgelig å unngå overlevering til en stat som praktiserer livstidsstraff på en måte som gjør at EMK artikkel 3, som forbyr tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, krenkes. Det må være adgang til å få prøvd om det er skjedd en slik utvikling i form av rehabilitering av den domfelte at fortsatt frihetsberøvelse ikke lenger lar seg forsvare (se blant annet EMDs storkammerdom 9. juli 2013 i saken *Vinter and Others mot UK*).
- (25) Lagmannsretten legger til grunn at en ordning som gjør det mulig å begjære løslatelse til enhver tid, er tilstrekkelig til å oppfylle vilkåret i arrestordreloven § 11. Utvalget er enig i det. Det tolkningsspørsmålet tingretten tok stilling til, kommer følgelig ikke på spissen.
- (26) Utvalget tilføyer at det i EMDs storkammerdom 17. januar 2017 i saken *Hutchinson mot the United Kingdom* er avklart at livstidsfangers mulighet til å begjære løslatelse under henvisning til «compassionate grounds» i England og Wales – og den prøving som dermed vil skje, blant annet i lys av den britiske menneskerettsloven – er tilstrekkelig til at EMK artikkel 3 ikke er krenket. Ankeutvalget legger til grunn at det tilsvarende gjelder for Skottland.
- (27) Anken må etter dette forkastes.

(28) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Anken forkastes.

Erik Møse
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)